

פרשת צו

בליעה בכלים בימינו

בטמפ' עוד יותר גבוהה, כ-2000 מעלות, נגיע לנקודת ההתכה של הסיליקה ונקבל את הזכוכית שהגדרתה ההלכתית "שייע ולא בלע" כלומר חלקה ולא סופגת ופולטת. לכן ע"פ השו"ע הזכוכית אינה צריכה הכשר (הרמ"א סובר כי בפסח מתייחסים אליה כחרס כיוון שמוצאה משם).

תהליכי הבליעה, הנקראים בלשון חז"ל **חדירת חומר** אחד (נוזל או מוצק) לתוך חומר מוצק אחר, נקראים בשפה המדעית **דיפוזיה (פעפוע)**. למעשה יש הבדל בין שלושה

סוגים של דיפוזיה: 1. חדירה פורית - חלחול של אטומים ומולקולות קטנות וגדולות לתוך חריצים מיקרוסקופיים קטנים בין הגבישונים מהם מורכבת דופן הכלי, 2. חדירה תוך גבישית של אטומים לתוך הגבישים עצמם, 3. חדירה לתוך חריצים ופגמים של הכלי. מהסוגיות עולה שחז"ל התכוונו לבליעה של מולקולות גדולות מהמזון לכלי דרך חריצים מיקרוסקופיים, שכן הגדרת האיסור היא "נותן טעם" ובשביל לשמור על טעם התבשיל הקודם, יש צורך במולקולות שלמות בעלות תכונות אופייניות ולא אטומים בודדים.

מחקר¹ שבדק בליעה ברמת המולקולות בחומרים שונים, מצא כי משקלו של החרס עלה באופן ניכר (8%) לאחר שבישלו בו. בבדיקות של שינוי רמת החומציות (pH) ובבדיקות פליטה פלואורסצנטיות (ע"י בישול עם חומרים המאירים בתנאים מסוימים) נמצא שברוב החומרים, חוץ מחרס, הבליעה והפליטה מעטה מאוד, ובוודאי אין בה כדי לתת טעם. הרב אריאל למשל, מסביר ששיעור של בליעה בכלים הוא שיעור הלכתי ולא מדעי ואין להקשות מנתונים מדעיים על חוקי התורה, שכן מדובר בשתי דיסציפלינות עם הנחות יסוד נפרדות במהותן. המדע בוחן את המציאות על פי כליו המדויקים. התורה לעומת זאת, מתנהלת על פי תפיסת חושיו של האדם וכך קובעת כללים משפטיים כיצד לנהוג בכל עניין.

פרשת "צו" הנקראת סמוך לחג הפסח, מאפשרת לנו חשיפה לחלק מהלכות "הגעלת כלים והכשרתם", כפי שלימדונו חז"ל בהלכה. הדיון בדבר דרך הכשרתם יימשך, עד שיבוא תשבי- הוא אליהו הנביא- אותו אנו מזמינים ליטול חלק בסדר פסח, ויתרץ קושיות ובעיות.

פסח כשר ושמח!

זאת תורת החטאת... הכהן המחטא אתה, יאכלנה... וכלי-חרש אשר תבשל-בו, ישבר; ואם-בכלי נחשת בשלה, ומרק ושטף במקים" (ויקרא פרק וז-כא). רש"י מסביר מדוע צריך לשבור או להכשיר כלי שבושלה בו חטאת- **"לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר"**. ה"נותר" הוא הבשר שנשאר לאחר שמסתיים זמן אכילת הקורבן והוא נאסר באכילה והנאה. התורה מצווה לשבור או להכשיר את הכלי שבושל בו הקורבן **כיוון שהכלי בלע לדפנותיו חלקיקי טעם מהבשר**, ומה שנשאר בו אסור.

מעבר של טעם לכלים ע"י חום נזכר בפרשת מטות. במלחמת מדין מצווה התורה **"אך את הזָהָב ואת-הפָּסֶף את-הנְחֹשֶׁת, את-הַבְּרָזָל את הַבַּדִּיל ואת-הַעֲפָרֹת... כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר... וְכֹל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בָאֵשׁ, תַּעֲבִירוּ בַמַּיִם"** (במדבר לא כב-כג). מפסוק זה למדו חז"ל הלכות הכשרת כלים וכך פוסק בשו"ע או"ח תנ"א **"כלים שמשתמשים בהם באש... צריכים ליבון... כלים שנשתמש בהם במים) חמין כפי תשמישן הכשרן"** - כדברי חז"ל: כבולעו כך פולטו.

הדינים הללו נכונים כמעט לכל הכלים (מתכות, עץ, אבן, עצם), אך פרשתנו מלמדת אותנו שהדין של כלי חרס הוא שונה: **"כלי חרס אשר תבושל בו ישבר"**. אין לחרס תקנה או כפי שלימדונו חז"ל "התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם (פסחים ל). כלומר אין אפשרות להפליט את כל הבליעה שבכלי ותמיד הכלי ימשיך לפלוט בבישולים הבאים ממה שבלע.

מה הוא החרס?

החרס עשוי מ"חרסית", שהינה חומר המורכב מגרגרים קטנים ביותר- פחות מ-60 מיקרון, ובעלת **נטייה לספיחת מים** (החומרים המרכזיים המרכיבים אותה הם סיליקה (SiO2) ואלומינה (Al2O3) כאשר מכינים את החרס מחממים את העיסה הבוצית לטמפ' של כ-1000 מעלות ונוצר כלי בעל נקבוביות מזעריות רבות שדרכן ניתן לראות שנספגים חומרים, כפי שמוכיחה הגמרא בפסחים "חזינא להו דמידייתי אלמא בלעי" (רואים שהם מחלחלים, הרי שבולעים). כאשר מחממים את העיסה בטמפ' גבוהה יותר: כ-1600 מעלות נוצרת ה**חרסינה**, בה הנקבוביות כמעט נעלמות והיא עמידה הרבה יותר למים. אם נחמם

¹ בליעה ופליטה בכלים לאור תוצאות המבחן המדעי <<